

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Боднара Андрія Володимировича «Механізми та інструментарій управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження. Турбулентність середовища продуктових та ресурсних ринків оперування аграрних підприємств зумовлює підвищення значимості оперативних управлінських рішень для підвищення економічної ефективності діяльності та стабілізації розвитку. В свою чергу, політика управління витратами стає критичною для підтримання розширеного характеру відтворення авансованого капіталу підприємств та підвищення рівня їх економічної ефективності і конкурентоспроможності. Втім, існуючі науково-прикладні підходи до раціональної розстановки наявних та доступних ресурсів зростання, підвищення конкурентоспроможності, мобілізації резервів підвищення економічної ефективності та зростання результативності операційної діяльності, з одного боку, не характеризуються цілісністю та комплексністю, а з іншого боку, не повною мірою враховують специфіку діяльності суб'єктів аграрного бізнесу. Останні потребують значного удосконалення організаційно-економічних засад процесу управління витратами на основі всебічного врахування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також науково-обґрунтованого доведення підходів, правил, алгоритмів, інструментарію та процедур до рівня прикладної імплементації з огляду на підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності. Отже, актуальність обраної теми дисертаційної роботи Боднара А.В. не викликає жодних сумнівів.

Представлене дисертаційне дослідження пов'язане з виконанням науково-дослідної роботи Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка за темою «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничого

технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.), а також науково-дослідної теми Інституту тваринництва Національної академії аграрних наук України «Ідентифікувати сценарії та процедури відновлення виробничо-технологічного, агроекологічного та інноваційно-інвестиційного потенціалу молочного скотарства на деокупованих територіях» (номер державної реєстрації 0124U001624, 2024-2025 рр.).

Вказані обставини є свідченням високого ступеня актуальності обраної теми та конкретизації напряму дисертаційної роботи Боднара А.В.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Представлене дисертаційне дослідження є вдалою спробою поєднання та адаптації існуючих наукових підходів щодо опрацювання теоретико-методичних засад та прикладних підходів щодо управління ціновою конкурентоспроможністю продукції в менеджменті основної діяльності аграрних підприємств. Якісний аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконане вивчення теоретичного базису поставленого наукового завдання обґрунтування механізмів, інструментів та систем управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств.

Список використаних джерел налічує 195 найменувань, серед яких наявні праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з економічної теорії, аграрної економіки, питань ціноутворення, управління витратами, нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали.

Виклад матеріалів та результатів дисертаційного дослідження характеризується комплексністю. Заслуговує схвалення вдалий вибір інструментів сучасної методології наукового дослідження для вирішення поставлених завдань дослідження та досягнення його мети. Висновки, пропозиції та рекомендації є достатньо повними та аргументованими. Зміст дисертації відповідає її темі.

Розроблені автором рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджено відповідними документами.

Можна стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта є достатньою мірою обґрунтованими і достовірними.

Ступінь новизни наукових положень. Наукова новизна дисертаційної роботи Боднара А.В. полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних засад управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств.

Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною і розкривають повноту і зміст дисертаційного дослідження є:

вперше:

– обґрунтовано концептуальні засади формування та функціонування механізмів і систем управління ціновою конкурентоспроможністю продукції, що передбачають орієнтацію аграрних підприємств на створення та реалізацію стійких цінових конкурентних переваг шляхом раціоналізації процесів менеджменту витрат з ідентифікацією системи управління ціновою конкурентоспроможністю у структурі менеджменту підприємства як впорядкованої, логічно узгодженої та цілеспрямованої сукупності методів, способів, інструментів і важелів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління, яким виступає рівень витрат, що формується як результат інтеграції у загальну систему менеджменту аграрного підприємства відповідного механізму управління, здатного забезпечити ефективне використання ресурсів, підвищення економічної результативності та зміцнення конкурентних позицій продукції на цільових ринках збуту;

удосконалено:

– визначення тенденцій конкурентного розвитку об'єктних ринків продукції аграрних підприємств, яке здійснюється на основі обґрунтування методичних засад ідентифікації параметрів кількісної оцінки стану конкурентної структури зазначених ринків, а також розроблення методичного підходу, який забезпечує можливість виконання інтегральної кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності продукції та подальшого використання отриманих результатів у процесі управління витратами й формування цінової політики щодо продукції аграрних підприємств;

– методичний підхід до формування та реалізації цінових конкурентних переваг продукції аграрних підприємств, який базується на комплексній оцінці, систематичному моніторингу та прогнозуванні ступеня зниження витрат і зростання економічних результатів, що досягаються завдяки впровадженню

інноваційних виробничих і збутових технологій, забезпечуючи тим самим підвищення ефективності господарської діяльності та зміцнення позицій продукції на цільових ринках;

– процедури інтеграції систем управління ціною конкурентоспроможністю продукції в менеджмент аграрних підприємств, що передбачають виокремлення центрів відповідальності та чіткий розподіл функціональної відповідальності, ідентифікацію та використання чинників економії ресурсів і зниження витрат, розроблення норм витрат усіх видів ресурсів з урахуванням конкретних організаційно-технологічних умов виробництва, упровадження раціональних методів обліку витрат і калькулювання, формування дієвої системи мотивації працівників до скорочення та контролю витрат, а також організацію моніторингу їх рівня та діагностики причин відхилень;

– методичний підхід до виявлення та ідентифікації чинників зміни рівня витрат при виробництві сільськогосподарської продукції в контексті управління її ціною конкурентоспроможністю, що ґрунтується на застосуванні класифікації витрат, визначенні найбільш значущих їх елементів та встановленні взаємозв'язку між динамікою цих елементів і показниками економічної ефективності та конкурентоспроможності продукції;

– методичні засади визначення конкурентного потенціалу аграрних підприємств, побудовані на основі оцінювання ефективності систем управління ціною конкурентоспроможністю продукції та встановлення ступеня їх адаптивності до змін конкурентної структури і кон'юнктури цільових ринків збуту;

набуло подальшого розвитку:

– наукове тлумачення сутності цінової конкурентоспроможності продукції, як сукупності властивостей продукції та здатностей товаровиробника підтримувати ціни пропозиції нижчі, ніж у конкурентів, з метою забезпечення гарантованого збуту необхідних обсягів продукції за запланованого, очікуваного або прогнозованого рівня економічної ефективності її виробництва і реалізації, які забезпечуються підтриманням адекватного завданням простого або розширеного відтворення авансованого капіталу рівня

витрат на створення продукції, які здійснюються та контролюються підприємством-виробником в процесі здійснення основної діяльності;

– обґрунтування параметрів концентрації капіталу та критеріїв повноти реалізації економічних інтересів суб'єктів аграрного бізнесу на основі використання показників відтворення авансованого капіталу, оцінювання ефективності його функціонування, рівня конкурентоспроможності продукції та окупності понесених витрат;

– ідентифікація закономірностей зміни рівнів конкурентоспроможності та економічної ефективності виробництва і реалізації продукції аграрних підприємств з урахуванням трансформацій конкурентних структур цільових ринків збуту, стану організації управління витратами, наявного потенціалу формування та реалізації цінових конкурентних переваг, а також ступеня повноти реалізації економічних інтересів підприємств-товаровиробників.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. За темою дисертаційної роботи Боднара А.В. опубліковано 9 одноосібних наукових праць, в т.ч. 5 статей у наукових фахових виданнях з економічних наук та одна стаття у закордонному науковому періодичному виданні. Основні положення дисертаційної роботи достатньою мірою оприлюднені у відкритому друку. Вимоги МОН щодо необхідної кількості статей у вітчизняних наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз або зарубіжних виданнях дотримано. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Боднара А.В. «Механізми та інструментарій управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації викладений на 185 сторінках друкованого тексту.

У першому розділі «Теоретично-методичні засади управління ціновою конкурентоспроможністю продукції в системі менеджменту аграрних підприємств» досліджено сутнісні характеристики цін та витрат, як об'єктів управління в системі менеджменту аграрного підприємства, виконано

ідентифікацію особливостей конкурентних відносин в аграрній сфері та обґрунтовано методичні засади оцінки цінової конкурентоспроможності аграрних підприємств, визначено методи, моделі, підходи та прийоми управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств.

У другому розділі «Структурно-динамічні тенденції змін цінової конкурентоспроможності продукції та ефективності діяльності аграрних підприємств» визначено особливості генезису конкурентних структур цільових ринків збуту та еволюції систем управління конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств, проведено оцінювання та інтерпретацію динаміки витрат на виробництво й реалізацію продукції в аграрних підприємствах, а також ідентифіковано ключові чинники, що зумовлюють зміну рівня витрат у процесі виробництва сільськогосподарської продукції в контексті управління її ціновою конкурентоспроможністю.

У третьому розділі «Механізми та системи управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств» обґрунтовано архітектуру та архітектоніку механізмів управління створенням цінових конкурентних переваг, підходи до ринкової реалізації конкурентних переваг та управління витратами на збут продукції аграрних підприємств, а також наукові засади інтеграції систем управління ціновою конкурентоспроможністю та витратами в менеджменті аграрних підприємств.

Дисертація Боднара А.В. «Механізми та інструментарій управління ціновою конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств» за обраним напрямом дослідження, його предметно-об'єктною сферою та змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають діючим вимогам МОН України.

Практична цінність результатів дослідження. Наукові, методичні та прикладні положення, викладені в дисертаційній роботі, отримані автором одноосібно. Результати дисертаційного дослідження характеризуються практичною значущістю в контексті можливості їх застосування при розробці заходів з підвищення ефективності функціонування суб'єктів аграрного бізнесу, а також раціоналізації механізмів та систем управління витратами.

Використання результатів дослідження в практиці діяльності органів державного управління агропромисловим розвитком, підприємств, а також в навчальному процесі вищих навчальних закладів документально підтверджене.

Зауваження до дисертаційної роботи. Не дивлячись на достатньо високий науковий рівень підготовки дисертаційної роботи необхідно звернути увагу на окремі недоліки та дискусійні положення:

1. При обґрунтуванні концептуальних засад побудови та функціонування механізмів та систем управління ціновою конкурентоспроможністю продукції доцільним було б більше уваги приділити виокремленню стратегічних орієнтирів, які мають забезпечувати орієнтацію менеджменту підприємства на підвищення стійкості створених цінових конкурентних переваг.

2. Авторське визначення категорій «ціни» та «витрати» недостатньою мірою ідентифікує їх в якості об'єкта управління, з огляду на обрану тему та предметно-об'єктну сферу виконаного дослідження. Крім того, більше уваги слід було приділити структурі витрат на виробництво та реалізацію продукції.

3. Потребує додаткових пояснень авторський підхід щодо визначення конкурентного потенціалу, адже в якості критерію його розвитку автор зосереджує увагу на ступені адаптивності збутової системи аграрного підприємства (підрозділ 3.2 дисертації), втім, основу цінових конкурентних переваг, в рівній мірі, складає стан виробничої системи.

4. При ідентифікації системи управління ціновою конкурентоспроможністю та процесу інтеграції відповідного механізму в менеджмент конкурентоспроможності аграрного підприємства доцільним було б додатково продемонструвати зв'язок конкурентоспроможності та економічної ефективності.

5. В третьому розділі дисертації автору слід було б більше уваги приділити процедурам трансформації механізму управління ціновою конкурентоспроможністю продукції в інтегровану в менеджмент підприємства підсистему управління, а не обмежуватися констатацією об'єктивності даного процесу.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливість існування авторського бачення шляхів розв'язання

